

EUROOPA ÜHENDUSTE KOMISJON

Brüssel 21.10.2005
KOM(2005) 529 lõplik

KOMISJONI TEATIS NÕUKOGULE

mis käsitleb Bosnia ja Hertsegoviina edusamme prioriteetide elluviimisel, mis on kindlaks määratud teostatavusuuringus Bosnia ja Hertsegoviina valmisoleku kohta alustada läbirääkimisi Euroopa Liiduga stabiliseerimis- ja assotsiatsioonilepingu sõlmimiseks (KOM (2003) 692 lõplik)

1. SISSEJUHATUS

Thessaloníki Euroopa Ülemkogu kinnitas 2003. aasta juunis stabiliseerimis- ja assotsieerimisprotsessi Euroopa Liidu poliitikaraamistikuks Kagu-Euroopa jaoks. Stabiliseerimis- ja assotsiatsiooniprotsessi raames sõlmitakse ELi ja stabiliseerimis- ja assotsiatsiooniprotsessi riikide vahel stabiliseerimis- ja assotsiatsioonilepingud.¹ Thessaloníki Euroopa Ülemkogu kinnitas ka, et Bosnia ja Hertsegoviina on võimalik ELi kandidaatriik. Lääne-Balkani riikide Euroopa tulevikuväljavaadet on kinnitatud ka Euroopa Ülemkogu 2005. aasta juunis toimunud istungi eesistujariigi lõppjäreldestes.

2003. aasta novembris esitas komisjon teostatavusuuringu Bosnia ja Hertsegoviina valmisoleku kohta stabiliseerimis- ja assotsiatsioonilepingu läbirääkimisteks.² Teostatavusuuringu põhjal jõuti järeldusele, et komisjon võtab vastu otsuse soovitusel, mis käsitleb nõukogu otsust alustada Bosnia ja Hertsegoviinaga läbirääkimisi stabiliseerimis- ja assotsiatsioonilepingu üle niipea, kui ta on kindlaks teinud, et uuringu punktis C (järeldus) esitatud 16 prioriteedi täitmises on saavutatud märkimisväärset edu.

Käesolevas teatistes hinnatakse, kas Bosnia ja Hertsegoviina on saavutanud teostatavusuuringu prioriteetidega tegelemises „märkimisväärset edu“.

2. EUROOPA LIIDU NING BOSNIA JA HERTSEGOVIINA VAHELISED SUHTED

Praegu puuduvad ELil lepingulised suhted Bosnia ja Hertsegoviinaga. Siiski on ELi ning Bosnia ja Hertsegoviina vahel viimastel aastatel loodud struktuurne dialoog. Bosnia ja Hertsegoviina on kasutanud erinevaid stabiliseerimis- ja assotsiatsiooniprotsessi vahendeid, eelkõige peaaegu kõiki Bosnia ja Hertsegoviina tooteid hõlmavaid autonoomseid kaubandussoodustusi ning märkimisväärsed rahalisi toetussummasid.

1998. aastal loodi ELi deklaratsiooni „Erisuhted ELi ning Bosnia ja Hertsegoviina vahel“ alusel ELi ja Bosnia ja Hertsegoviina nõuandev ühisrakkerühm, kes abistab lepinguliste suhete ettevalmistamisel. Alates 2003. aasta teostatavusuuringust on nõuandev rakkerühm keskendunud reformide edendamisele ja järelvalvele peamistes valdkondades, mis määrati kindlaks teostatavusuuringus. Need valdkonnad kattuvad suurel määral 2004. aasta juunis heakskiidetud Bosnia ja Hertsegoviina Euroopa partnerluse lühiajaliste prioriteetidega.³

3. BOSNIA JA HERTSEGOVIINA EDUSAMMUD 2003. AASTA TEOSTATAVUSUURINGUS KINDLAKSMÄÄRATUD PRIORITEETIDEGA TEGELEMISEL

2003. aasta teostatavusuuring ning stabiliseerimis- ja assotsiatsioonilepingu läbirääkimiste väljavaade on oluliselt kiirendanud reformide elluviimist Bosnias ja Hertsegoviinas. Teostatavusuuringu 16 prioriteedi puhul kõige olulisemate saavutuste kohta on allpool esitatud kokkuvõte.

¹ Albaania, Bosnia ja Hertsegoviina, Horvaatia, endine Jugoslaavia Makedoonia Vabariik, Serbia ja Montenegro.

² KOM (03) 692 (lõplik), 18.11.2003.

³ Nõukogu otsus 2004/515/EÜ; ELT L221/2004.

Seoses olemasolevate tingimuste ja rahvusvaheliste kohustustega (1. prioriteet) on Bosnia ja Hertsegoviina täitnud ELi arengukava⁴ ülejäänud nõuded ning kindlustanud Daytoni-Pariisi rahukokkuleppe järgimise. Koostööl endise Jugoslaavia asjade rahvusvahelise kriminaalkohtuga (ICTY) on olnud oluline edu ning märkimisväärne hulk süüdistatavaid sõjakurjategijaid on viimaste kuude jooksul viidud üle Haagi. Euroopa Nõukogu tõdes oma 2005. aasta aprilli lõpus välja antud kümnendas aruandes,⁵ et Bosnia ja Hertsegoviina on täitnud enamiku oma ühinemisjärgsetest kohustustest, ja kirjeldas üldjoontes hiljutisi positiivseid arenguid inimõiguste ja õigusriigi valdkonnas. Valitsemistavaga (2. prioriteet) seoses on ministrite nõukogu ja parlamendi üldine toimimine paranenud. On moodustatud uued riigi tasandi ministriumid ja asutused ning neid varustatakse nüüd järk-järgult, et nad saaksid täita nõuetekohaselt kõiki oma ülesandeid. On vastu võetud „prioriteetsete reformide tegevuskava“ ning koostatud riigi tasandil toimiv koondtegevuskava, milles sobitatakse poliitika prioriteetidid eelarveliste vahenditega.

Bosnia ja Hertsegoviina avalikku haldust (3. prioriteet) on samuti tugevdatud. Riigi ja üksuse tasandi avaliku teenistuse asutustele on antud rahalised vahendid ja asutustevaheline koostöö on paranenud. Otseselt Euroopa integratsiooniga (4. prioriteet) seotud haldusstruktuure on märkimisväärselt tugevdatud. Eelkõige tegutseb nüüd Euroopa integratsiooni direktoraat ning sellest on saanud Bosnia ja Hertsegoviina ning ELi vaheliste suhete arendamise keskne partner.

Inimõiguste valdkonna puhul (5. prioriteet) on oluline märkida, et on vastu võetud põgenike tagasipöördumise toetamiseks vajalikud õigusaktid ning et on loodud Bosnia ja Hertsegoviina põgenike tagasipöördumise rahastu, mis on juba alustanud tegevust. Inimõigustega seotud pädevus on viidud üksuse tasandilt üle riigi tasandile, nagu on soovitanud Euroopa Nõukogu ja teised rahvusvahelised asutused. On moodustatud inimõiguste komisjon, mis töötab konstitutsioonikohtu raames ning tagab inimõigustega seotud kohtuasjade nõuetekohase järelvalve. Kohtu jaoks tagatakse asjakohane rahastamine. Kohtusüsteemi (6. prioriteet) valdkonnas on vastu võetud õigusaktid, millega luuakse Bosnia ja Hertsegoviina kõrgem kohtunike ja prokuröride nõukogu, mis on juba alustanud tegevust. See on otsustav samm üksuste kohtusüsteemide riigi võimu alla koondamisel ning kohtusüsteemi sõltumatuse tugevdamisel kõikjal Bosnias ja Hertsegoviinas. Personal ja rahastamisvahendid on riigikohtu ning Bosnia ja Hertsegoviina riigiprokuröri jaoks olemas.

Seoses võitlusega kuritegevuse, eelkõige organiseeritud kuritegevuse vastu (7. prioriteet) on Bosnia ja Hertsegoviina teinud märgatavaid edusamme riigi tasandi õiguskaitse suutlikkuse ülesehitamisel, eelkõige eraldades vajalikud rahalised vahendid, et tagada riigi teabe- ja kaitseameti (State Information and Protection Agency – SIPA) nõuetekohane toimimine. Bosnia ja Hertsegoviina julgeolekuministeeriumi varustatakse järk-järgult, et ta saaks nõuetekohaselt oma ülesandeid täita. Politseireformi valdkonnas on pooled võtnud vastu politseireformi lepingu kooskõlas komisjoni sätestatud kolme põhimõttega: i) kogu seadusandlik ja eelarveline pädevus kõigis politseiga seotud küsimustes peab olema riigi tasandil, ii) poliitilise sekkumise vältimine politseitöö puhul ning iii) politseitöö valdkonnad

⁴ 2000. aastal määrati ELi tegevuskavas kindlaks 18 esialgset meetet, mille Bosnia ja Hertsegoviina pidi võtma enne, kui komisjon valmistab ette uuringu, milles hinnatakse stabiliseerimis- ja assotsiatsioonilepingut käsitlevate läbirääkimiste alustamise võimalikkust Bosnia ja Hertsegoviinaga. Tegevuskavas ette nähtud ülesanded olid septembriks 2002 „põhiosas täidetud“. Sellega avati tee komisjoni teostatavusuuringu ettevalmistamiseks.

⁵ SG/Inf (2005) 8, 25.4.2005.

kohalikul tasandil tuleb kindlaks määrata kriteeriumide alusel, mille kohaselt operatiivtöö toimub kohalikul tasandil.

Varjupaiga ja migratsiooniga (8. prioriteet) tegelemiseks on loodud nõuetekohased struktuurid, mis vastavad rahvusvahelistele normidele. Julgeolekuministeerium on ÜRO pagulaste ülemkomissarilt võtnud üle vastutuse pagulase staatuse määramise eest ning on kindlaks määranud sellega seotud kriteeriumid ja korra.

Seoses tolli- ja maksuametite reformiga (9. prioriteet) on Bosnia ja Hertsegoviina taganud kaudse maksustamise poliitika komisjoni soovitude rakendamise, eelkõige kaudsete maksude haldamise asutust (Indirect Tax Authority – ITA) käsitleva seaduse ja sellega seotud rakendussätete vastuvõtmise teel. ITA ja uus tolliasutus on nüüd alustanud tegevust. Edusamme on tehtud ka seoses käibemaksu kasutuselevõtmisega, mis on nüüd kavandatud 1. jaanuariks 2006.

Eelarvega seotud õigusaktide ja tegevuse valdkonnas (10. ja 11. prioriteet) on vastu võetud eelarvega seotud õigusaktid, mis hõlmavad mitmeaastast eelarve kavandamist ja prognoosimist, ning on tehtud olulisi samme konsolideeritud eelarvearuande väljatöötamiseks. Lisaks on tehtud edusamme seoses erinevate valitsustasandite riigiasutuste kõikide tulude, sealhulgas toetuste ja rahvusvahelise abi muude vormide keskregistri loomisega.

Seoses statistikaga (12. prioriteet) on Bosnia ja Hertsegoviina võtnud vastu statistikaseaduse ja rakendab seda eesmärgiga luua selgelt piiritletud vastutusalade ja kooskõlastusmehhanismidega toimiv süsteem. Bosnia ja Hertsegoviina on alustanud kaubandusstatistika edastamist EUROSTATile.

Kaubandusvaldkonnas (13. prioriteet) on Bosnia ja Hertsegoviina valmistanud ette kaubanduspoliitika eelnõu. Pidades silmas ekspordi edendamist, kuid ka standardite tõstmist ja ühtset majandusruumi, on Bosnia ja Hertsegoviina kehtestanud riigi tasandil sertifitseerimise ja muud menetlused loomsete toodete ekspordi jaoks. On loodud fütosanitaaramet.

Energeetika valdkonnas (14. prioriteet) on Bosnia ja Hertsegoviina töötanud välja tegevuskavad elektrienergiaturu ümberkujundamiseks ning alustanud nende rakendamist. Samuti on saavutatud edu seoses piirkondliku koostööga selles valdkonnas, eelkõige 2003. aasta Ateena vastastikuse mõistmise memorandumis kindlaksmääratud energeetikameetmete rakendamisega.

Bosnia ja Hertsegoviina on suutnud saavutada silmapaistvaid tulemusi riigis ühtse majandusruumi (15. prioriteet) loomisel. On võetud vastu uus konkurentsiseadus ja asutatud selle peamine juhtorgan – konkurentsinoukogu. Samuti on kehtestatud õigusnormid üksuste vahelise toodete vastastikuse tunnustamise kohta ning terves riigis on loodud ühtse riigihanke korra rakendamise raamistik. Samuti on saavutatud mõningast edu duplikaatlitsentside, -lubade ja sarnaste loanõuete kaotamisel, mis hõlbustab teenuste osutajate (üksnes panganduse, kindlustuse ning raamatupidamise ja auditi valdkonnas) tegevust. Bosnia ja Hertsegoviina on võtnud vastu vajalikud õigusaktid, et luua ühtne äriregistrisüsteem, mida tunnustatakse terves riigis.

Avalik-õigusliku ringhäälingusüsteemiga (16. prioriteet) seoses on Bosnia ja Hertsegoviina võtnud vastu avalik-õigusliku ringhäälingusüsteemi seaduse ning avalik-õiguslike ringhäälinguteenuste seaduse menetlus parlamendis on algatatud ja hästi edenenud. Need õigusaktid on kooskõlas Euroopa standarditega ja Daytoni-Pariisi rahukokkuleppega.

4. ÜLDJÄRELDUSED

Eespool esitatut arvesse võttes arvab Euroopa Komisjon, et Bosnia ja Hertsegoviina on saavutanud märkimisväärset edu 2003. aasta teostatavusuuringu raames kindlaksmääratud 16 prioriteedi rakendamisel. Seetõttu ning kooskõlas teostatavusuuringu järeldustega soovitab komisjon nõukogul alustada Bosnia ja Hertsegoviinaga läbirääkimisi stabiliseerimis- ja assotsiatsioonilepingu üle. Niisiis esitab komisjon nõukogule läbirääkimissuuniste eelnõu.

Läbirääkimiste alustamiseks on siiski vajalik, et Bosnia ja Hertsegoviina parlament jõustab politseireformi lepingu.

Lisaks peab Bosnia ja Hertsegoviina järjekindlalt jätkama oma reforme. Bosnia ja Hertsegoviina peab tagama teostatavusuuringus käsitletud ülejäänud küsimuste lõpliku lahendamise ja keskendumise Euroopa partnerluse prioriteetide asjakohasele rakendamisele. Komisjon jätkab Bosnia ja Hertsegoviina edusammude hoolikat jälgimist.

See, kui kiiresti Bosnia ja Hertsegoviina ELi liikmelisusele läheneb, sõltub peamiselt vajalike ümberkorralduste vastuvõtmise ja rakendamise tempost. Protsessi järjepidevuse seisukohast on otsustava tähtsusega, et Euroopa integratsioon oleks pidevalt võimuorganite tähelepanu keskpunktis. Selle protsessi erinevate etappide edukaks läbimiseks nii enne kui pärast läbirääkimisi peab Bosnia ja Hertsegoviina eelkõige jätkama koostööd endise Jugoslaavia asjade rahvusvahelise kriminaalkohtuga (ICTY), et saavutada kiiresti täielik koostöö, võtma vastu avalik-õiguslike ringhäälinguteenuste seaduse ning tagama politseireformi ja avalik-õiguslikku ringhäälingut käsitlevate õigusaktide rakendamise.

Lisaks eespool nimetatud valdkondadele peavad võimuorganid pöörama erilist tähelepanu järgmistele küsimustele, mille lahendamisel tuleb teha olulisi edusamme.

Ülejäänud Euroopa Nõukogu ühinemisjärgsete kohustuste rakendamine, eelkõige valimisõiguse ja hariduse valdkonnas ning ühise õigusvahemehe tegevuse alustamiseks vajalike õigusaktide vastuvõtmise osas.

Seoses valitsemistava ja avaliku haldusega tuleb leida kõigi riigi tasandi ministeeriumide ja asutuste jaoks nõuetekohane personal ja sobivad ruumid. Bosnia ja Hertsegoviina peab välja töötama haldusreformi kõikehõlmava tegevuskava ja tagama selle rakendamise. Ta peab ka suurendama kooskõlastatust Euroopa integratsiooni direktoraadiga. Ka on oluline riigi üksuste kooskõlastatuse edasine parandamine.

Järjekindlad jõupingutused on vajalikud tõhusaks võitluseks kuritegevusega, eelkõige organiseeritud kuritegevusega. Julgeolekuministeeriumi tuleb tugevdada nii personali osas kui rahaliselt. Tuleb vastu võtta õigusaktid, millega asutatakse andmekaitse komisjon ja infoühiskonna amet. Tuleb täielikult rakendada tegevusele suunatud konkreetsed meetmed organiseeritud kuritegevuse vastu.

Kiiresti tuleb vastu võtta ja rakendada usaldusväärne ja kõikehõlmav kaubanduspoliitika strateegia. Bosnia ja Hertsegoviina peab tagama, et tema kaubandusega seotud lepingulised kohustused on täidetud ja vabakaubanduslepingud nõuetekohaselt rakendatud. Bosnia ja Hertsegoviina rahvusvahelise kaubandusega seotud kohustused, sh tema pakkumised käimasolevatel WTOga ühinemise läbirääkimistel, peavad täielikult vastama tulevase ELi ning Bosnia ja Hertsegoviina stabiliseerimis- ja assotsiatsioonilepingu eesmärkidele ning selles sisalduvatele Bosnia ja Hertsegoviina kohustustele ning peaksid seepärast võtma täielikult arvesse ELi rahvusvahelise kaubandusega seotud kohustusi. On oluline tagada vabatsoonide piisav järelevalve ja haldamine kooskõlas ELi normidega. Lisaks tuleb parandada päritolusertifikaatide väljastamist ja kontrolli ning Bosnia ja Hertsegoviina peab täielikult kohaldama tolliväärtuse määramise eeskirju vastavalt rahvusvahelistele standarditele.

Vaja on lisameetmeid Bosnia ja Hertsegoviina ühtse majandusruumi saavutamiseks. Bosnia ja Hertsegoviina peab kiiremini kõrvaldama (sh vajalike riigi tasandil asutuste loomise abil) duplikaatlitsentsid, -load ja muu sarnase, mis on tõkkeks tegelikule ühtsele majandusruumile. Riigihangete alased õigusaktid tuleks viia järk-järgult vastavusse ELi standarditega ning neid tuleks järjepidevalt rakendada, sh seadusega ettenähtud asutuste loomise kaudu. Vajalikud on jätkuvad jõupingutused, et rakendada õigusakte, mis käsitlevad standardimist, metroloogiat ja intellektuaalomandit, ja tagada ühtse äriregistri asjakohane toimimine. Tuleb teha täiendavaid pingutusi, et viia lõpule statistikaseaduse rakendamine ning arendada edasi ja ühtlustada statistika koostamist.

Kui komisjon peaks täheldama, et Bosnia ja Hertsegoviina ei ole oma kohustusi täitnud ning ei ole rahuldaval viisil tegelenud käesolevas teatises rõhutatud küsimustega, võib ta teha nõukogule ettepaneku peatada stabiliseerimis- ja assotsiatsioonilepingut käsitlevad läbirääkimised.

Et toetada Bosnia ja Hertsegoviina jõupingutusi enne läbirääkimiste ametlikku algust ja läbirääkimiste kestel, süvendab komisjon arutlusi ametivõimudega, eelkõige luues vajaduse korral valdkondlikud rühmad. Komisjon kohustub protsessi toetama ka oma finantsabi programmi kaudu.